

دو هدیه، دو نعمت

پیامبر گرامی اسلام(ص) دو هدیهٔ گران‌بها به دختر خود، حضرت فاطمه زهرا(س) دادند، یکی هدیهٔ ملکی «فدک» بود که آن را باب‌الکریم وضع کردند و دیگری هدیهٔ ملکوتی «تسبیحات حضرت فاطمه زهرا(س)» است. در اهمیت این ذکر همین بس که حضرت امام صادق(ع) دربارهٔ آن فرموده‌اند: «اگر هدیه و نحل‌های بالاتر از آن تسبیح بود، پیامبر اسلام آن را به حضرت فاطمه(س) تعلیم می‌دادند.»

این تسبیح و تعلیم جزو بهترین و برترین تعلیم‌های ملکوتی است که به صورت خاصی به آن حضرت تعلیم داده شده تا دیگران هم از آن استفاده کنند. این یک تعلیم عمومی نبود، بلکه یک نحل و عطایی است که پیامبر اکرم(ص) به حضرت فاطمه(س) دادند، آنگاه به برکت آن معلم، پیامبر(ص) و این متعلمه، حضرت زهرا(س)، دیگران هم از منابع معنوی آن بهره می‌برند. از سوی دیگر حضرت زهرا(س)، هم منافع هدیهٔ ملکی (فدک) را در اختیار محرومان و مستضعفان قرار دادند.

امام صادق(ع) فرمودند: «هر کس تسبیح حضرت فاطمه(س) را بگوید، سپس استغفار نماید، آمرزیده می‌شود و این تسبیح از نظر زمان صد تاست، اما از نظر میزان و ترازوی عمل هزار تاست؛ شیطان را طرد می‌کند و [خدای] رحمان را راضی.»¹ و ثواب این ذکر براساس آیهٔ شریف: «هر کس کار نیکی به جا آورد، برایش ده برابر نظیر آن است.»² محاسبه شده است؛ البته این حداقل ثوابی است که برای این ذکر در نظر گرفته شده و ممکن است فضایل و برکات دیگری برای این ذکر در نظر گرفته شده باشد. این تسبیح شیطنت و وسوسه‌های شیطانی را دور می‌کند و رضای پروردگار را تأمین می‌نماید.

چنین تسبیح مهمی آداب خاصی را نیز می‌طلبد:

1. این ذکر را در کمال آرامش و تأمین روحی انجام دهید؛

2. بدون تسبیح از کنار سجاده برنخیزید؛

3. این ذکر را با سرعت انجام ندهید؛

4. قبل از اینکه پاهایتان را حرکت بدهید و از حالت نمازگزار خارج شوید، این ذکر را انجام بدهید .

امام صادق(ع) به یکی از شاگردانشان فرمودند: «ما (اهل البيت) بچه‌های خود را همان‌طور که به نماز امر می‌کنیم، به تسبیح فاطمه(س) نیز امر می‌کنیم و هر کسی که ملازم این تسبیح نباشد، گرفتار شقاوت می‌شود. تو ملازم این تسبیح باش و آن را از یاد نبر.»³ در روایت آمده که اگر نمازگزار این تسبیح را با «لا اله الا الله» تمام کند، آمرزیده می‌شود؛ زیرا در حقیقت، این تسبیحی که به حضرت فاطمه(س) عطا شده است، همان تسبیحات اربعه نماز، یعنی عناصر چهارگانه «تسبیح، تحمید، تهلیل و تکبیر» نماز را در بر می‌گیرد. البته همین تسبیحات اربعه در نماز هم گفته می‌شود؛ منتها تقدیم برخی از اینها و تأخیر برخی دیگر از این چهار تا، مربوط به دستورات خاص الهی است. پس اگر کسی این صد ذکر، 34 بار الله اکبر، 33 بار الحمد لله و 33 بار سبحان الله را بگوید و در پایان آن، یک بار ذکر «لا اله الا الله» را بگوید، بخشیده می‌شود .

در روایات اهل بیت(ع) تسبیح حضرت فاطمه(س) از مصادیق ذکر کثیر 4 دانسته شده است. مرحوم صاحب «وسائل الشیعه» در تعقیبات نماز می‌گوید: این همان است که خداوند فرمود: «أذکرونی أذکرکم»⁵، یعنی برخی‌ها به یاد نعمت خداوند، مانند لباس، غذا، مسکن و مال هستند و شکر این نعمت‌ها را نیز به جا می‌آورند. طبق آیه «اذکروا نعمتی الّتی أنعمت علیکم...»⁶ اشخاصی امتثال امر می‌کنند و فقط به ذکر نعمت‌های الهی بسنده می‌کنند، اما در این میان کسانی هم هستند که فقط به ذکر نعمت الهی بسنده نمی‌کنند، بلکه به ذکر ولی نعمت هم مشغولند. یعنی نه تنها به یاد نعمت‌های خداوند هستند، بلکه پیوسته خداوند را هم یاد می‌کنند. کسانی که نعمت را شاکرند و به یاد نعمت الهی هستند، مصداق بیت :

شکر نعمت، نعمت افزون کند

کفر نعمت از کفت بیرون کند

هستند. پس، بالاتر از یاد نعمت‌های الهی، یاد ولی نعمت هم بسیار مهم است. چون ما در اینجا دو نوع تعبیر «اذکروا نعمتی الّتی انعمت علیکم...» و «اذکرونی اذکرکم» داریم، بنابراین اگر کسی به یاد خدا بود، خدا هم به یاد اوست. تسبیح فاطمه(س) که ذکر کثیر می‌باشد، مشمول «فاذکرونی اذکرکم» است، یعنی اگر کسی زیاد به

یاد خدا بود، خدا هم زیاد به یاد او خواهد بود و اگر خدا دائماً و کثیراً به یاد کسی باشد، آن شخص هرگز از وسوسه‌های شیطان آسیب نمی‌بیند. اینها برکات تسبیح فاطمه زهرا(س) است که متمم نماز است.

از امام صادق(ع) سؤال شد: چرا کعبه چهار دیوار دارد؟ حضرت فرمودند: «کعبه چهار دیوار دارد، چون بیت المعمور چهار دیوار دارد، بیت‌المعمور هم چهار ضلع دارد، چون عرش خدا چهار ضلع دارد و حضرت در ادامه تعلیل آوردند که: «لأنّ الكلمات التي بنى عليها الاسلام اربع»؛ 7 یعنی آن کلماتی که مبنا و عناصر اصلی دین است، چهارتاست که عبارتند از: «سبحان الله و الحمد لله و لا إله إلا الله و الله أكبر». بنابراین چون عناصر محوری دین چهارتاست، از نظر ملکوتی هم اگر بخواید تمثّل پیدا کند، «عرش، بیت‌المعمور و کعبه» هم چهار ضلعی و چهاردیواری می‌شود و نتیجه سخن این می‌شود که این طبیعت، نظام، ملکوت و مافوق ملکوت با هم هماهنگ هستند.

بنابراین اگر آن عناصر اصلی بخواهند تجلّی کنند، می‌شوند عرش؛ عرش هم بخواهد تمثّل یابد، می‌شود بیت‌المعمور؛ بیت‌المعمور نیز بخواهد تنزل پیدا کند، می‌شود کعبه.

حضرت امام صادق(ع) درباره فضایل تسبیح حضرت زهرا(س) می‌فرمایند: «پایان هر تسبیح یک «لا اله إلا الله» بگویند تا در مجموع صد و یک ذکر کامل شود و مجموعه «تسبیح، تحمید، تکبیر و تهلیل» تکمیل گردد.» اما از عرش به کسی چنین مطالبی اهدا می‌شود که بتواند امّ الائمه و النقباء و النجباء بشود.

وقتی معلوم شد که این هدیه و نحله، یعنی هدیه ملکوتی، تسبیح حضرت زهرا(س) یعنی چه؟ آنگاه آن سوگنامه حضرت علی(ع) در هنگام شهادت همسرش فاطمه زهرا(س) مشخص می‌شود. وقتی حضرت علی(ع) در مراسم تدفین و تجهیز بدن مطهر حضرت صدیقه طاهره(س)، با پیامبر(ص) گفت و گو می‌کند، به پیامبر(ص)، عرضه می‌دارد:

«سلام من و سلام دخترتان به حضور شما، یا رسول الله(ص)، از دخترتان بپرسید که این امت با من چه کردند و با او چه کردند؟ اینها توطئه کردند که هم مرا بکوبند و هم زهرا(س) را حذف کنند! ستنبک ابنتک بتضافر امتک علی هضمها، 8 همه جمع شدند که فاطمه را بکوبند.»

ماهنامه موعود شماره 112

پی‌نوشت‌ها

* با استفاده از: افق حوزه، سال هفتم، ش 231.

1. وسایل الشیعه، ج 6، ص 442 .

2. سورة انعام(6)، آیه 160.

3. کافی، ج 3، ص 343 .

4. سورة احزاب (33)، آیه 43.

5. سورة بقره(2)، آیه 152.

6. سورة بقره(2)، آیات 40 و 47 .

7. بحار الانوار، ج 55، ص 5 .

8. نهج البلاغه، خ 202.

منبع : موعود